

ALMANYA'DA EYLÜL 2024 EYALET MECLİSİ SEÇİMLERİ VE FEDERAL SİYASETE ETKİLERİ

M. ERKUT AYVAZ

SETA | ANALİZ

AĞUSTOS 2024 · SAYI 425





ALMANYA'DA EYLÜL 2024 EYALET MECLİSİ SEÇİMLERİ VE FEDERAL SİYASETE ETKİLERİ

M. ERKUT AYVAZ

COPYRIGHT © 2024

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-625-6583-66-5

Uygulama: Said Demirtaş

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY

berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM

Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
EYALET MECLİSİ SEÇİMLERİNİN ÖNEMİ	8
ÜÇ EYALETTEKİ SEÇİM SÜRECİ VE ÖNE ÇIKAN HUSUSLAR	10
Yargıya Dair Endişeler	11
Ukrayna Meselesi	12
AfD VE BSW'NİN YÜKSELİŞLERİNİN SEBEPLERİ	13
ÖNE ÇIKAN KOALİSYON OLASILIKLARI	15
Mevcut Eyalet Hükümetleri ve Güncel Anketler	15
Koalisyon Olasılıkları	16
SONUÇ	18

M. ERKUT AYVAZ

Erlangen-Nürnberg Üniversitesi (Almanya) Siyaset Bilimi ve Kamu Hukuku bölümlerinden 2011’de mezun oldu. 2012-2013 arasında DAAD bursu ile Duke University (ABD) Siyaset Bilimi departmanında eğitim aldı. ABD dönüşü 2014’te Erlangen-Nürnberg Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü’nden yüksek lisans derecesini aldı. Çeşitli ulusal gazetelerde yayımlanmış yazıları bulunan Ayvaz Otto-Friedrich-Universität Bamberg’te (Almanya) doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

ÖZET

Bu analizde 1 Eylül 2024'te Almanya'nın Thüringen ve Saksonya, 22 Eylül'de ise Brandenburg eyaletlerinde gerçekleşecek olan eyalet meclisi seçimleri ele alınmaktadır.

Bu analizde 1 Eylül 2024'te Almanya'nın Thüringen ve Saksonya, 22 Eylül'de ise Brandenburg eyaletlerinde gerçekleşecek olan eyalet meclisi seçimleri ele alınmaktadır. Ayrıca eyaletlerdeki seçim süreçlerinin federal siyasete olası etkileri üzerinde durulmaktadır. Üç eyaletteki mevcut denkleme işaret edilirken kampanya sürecinde öne çıkan hususlara, seçim vaatlerine, güncel anketlere ve koalisyon olasılıklarına da değinilmektedir.

GİRİŞ

2021'den bu yana görevde bulunan federal hükümetin dört yıllık görev süresinin bitimine bir yıl kalmıştır. Geride bırakılan üç yılda hükümet partileri hem genel itibarıyla hem de son olarak 9 Haziran 2024 Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerinde önemli gerilemeler yaşamıştır. Bu trend güncel anketlerde de sürmektedir. 28 Eylül 2025'te yapılması planlanan Federal Meclis seçimleri öncesinde önümüzdeki 1 Eylül 2024'te Thüringen ve Saksonya eyaletlerinde, 22 Eylül'de ise Brandenburg eyaletinde gerçekleşecek olan eyalet meclisi seçimleri önem arz etmektedir. Almanya'nın doğusundaki beş eyaletten üçü olan Thüringen, Saksonya ve Brandenburg özellikle son yıllarda merkez siyasetin gerilediği bir süreçte aşırı sağcıların en çok oylarını artırdığı eyaletler olarak öne çıkmıştır. Söz konusu eyaletlerde hem federal hem de son olarak AP kapsamındaki seçimlerde giderek yükselen aşırı sağcı bir siyasi ve toplumsal trendin yansımaları gözlenmektedir. Bu sebeple Eylül'de gerçekleşecek olan eyalet meclisi seçim-

lerinin federal düzlemde de önemli yansımalarının olması beklenmektedir.

Bu analizde üç eyaletteki mevcut denkleme işaret edilirken seçim sürecinde öne çıkan hususlara, seçim vaatlerine, güncel anketlere ve koalisyon olasılıklarına değinilmektedir. Ayrıca federal siyasetin eyaletlerdeki seçim süreçlerine yaklaşımı irdelenmektedir. Federal koalisyon partileri SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi), Yeşiller ve FDP'nin (Hür Demokratik Parti) eyaletlerdeki beklenti ve yaklaşımlarının yanı sıra özellikle bu üç eyalette başta aşırı sağcı AfD (Almanya için Alternatif) olmak üzere öne çıkan siyasi partilere işaret edilmektedir.

Muhtemel seçim sonuçlarının federal siyasete ve 28 Eylül 2025'te gerçekleştirilmesi planlanan Federal Meclis seçimleri sürecine yönelik olası etkileri de analiz edilmektedir. Geline aşamada oldukça başarısız bir görünüm sergileyen Şansölye Olaf Scholz ve partisi SPD'nin 2025'te de aynı adayla seçimlere hazırlanacağı kararlaştırılmıştır.¹ Olası olumsuz sonuçlar sonrasında hangi adımların atılacağı ise merak edilmektedir. Angela Merkel sonrasında CDU'da önemli bir yükseliş trendini başlatan Friedrich Merz'in de benzer şekilde üç eyaletteki seçim sonuçlarının 2025'teki olası bir şansölye adaylığı için hazırlık aşaması olacağı tahmin edilmektedir. Başarılı veya olumsuz sonuçlar sonrasında kardeş partiler CDU/CSU'nun ortak şansölye adayının da Eylül 2024 itibarıyla Merz ve CSU lideri Markus Söder arasında netleşmesi muhtemeldir.

EYALET MECLİSİ SEÇİMLERİNİN ÖNEMİ

28 Eylül 2025'te yapılması planlanan Federal Meclis seçimleri öncesinde ülkenin doğusunda yer alan üç eyaletteki eyalet meclisi seçim-

¹ "SPD, Scholz'la Yola Devam Edecek", *Hürriyet*, 14 Kasım 2023.

lerinin önemli bir gösterge olması beklenmektedir. 1 Eylül'de Saksonya ve Thüringen'de, 22 Eylül'de de Brandenburg'ta yapılacak olan seçimlerin (2 Mart 2025'teki Hamburg eyaletindeki seçimler hariç) son eyalet meclisi seçimleri olması da dikkate değerdir.

8 Aralık 2021'den bu yana görevde bulunan ve üç partiden oluşan mevcut federal hükümetin üç yıldır çoğunlukla olumsuzluklarla gündeme geldiği² ve son olarak üç partinin bilhassa 2024 AP seçimlerinde de ciddi anlamda gerilediği unutulmamalıdır.³ Koalisyon partilerinin görüş farklılıkları ve tartışmalarla gündeme gelmesi, üç partinin güncel anketlerdeki oy oranlarını ve hükümete yönelik güveni de olumsuz etkilemiştir.⁴ 2024 AP seçim sonuçları bu gerilemeyi daha da belirginleştirmiştir. Aşırı sağcı AfD'nin ise AP seçimlerinde yakaladığı yükseliş trendini öncelikle söz konusu eyaletlerde ve sonrasında da 2025 Federal Meclis seçimlerinde sürdürmeyi hedeflediği söylenebilir.

AP seçim sonuçlarında örneğin göç meselesi ile ilgili süren tartışmaların, güvenlik konusunun ve bilhassa fiyat artışları gibi konuların etkilerinin olduğu kabul edilmektedir. Bu hususların eyalet meclisi seçimlerindeki tercihlerinde de önemli bir etken olması muhtemeldir. Federal siyasetin yetki ve sorumluluk alanında bulunsu da eyaletlere de etkileri olan sorunların merkez siyaset ve öncelikle federal hükümet tarafından giderilemediği görüşü bilhassa Almanya'nın doğusundaki eyaletlerde kabul görmektedir. Bunun neticesinde AfD başta olmak üzere uç noktalardaki partilere teveccühün arttığı ileri sürülmektedir.

2 M. Erkut Ayvaz, "Federal Hükümetin İki Yılı ve Yeni Dönemde Alman Siyaseti", *SETA Analiz*, Sayı: 393, (Ekim 2023); M. Erkut Ayvaz, "Alman Siyasetinde İstikrar Arayışı ve Koalisyonda Güncel Zorluklar", *SETA Analiz*, Sayı: 405, (Şubat 2024).

3 M. Erkut Ayvaz, "2024 Avrupa Parlamentosu Seçimlerinin Alman Siyasetine Yansımaları", *SETA Perspektif*, Sayı: 400, (Haziran 2024).

4 "Almanlar Erken Seçim İstiyor", *Hürriyet*, 8 Ağustos 2024.

Federal hükümetin gerilemesine rağmen ana muhalefetteki Hristiyan Birlik partilerinin (CDU/CSU) ciddi bir yükseliş trendinden bahsetmek güçtür. CDU/CSU, 2019 AP seçimlerine kıyasla Haziran 2024'teki son AP seçimlerinde oylarını kısmen artırarak seçimleri Almanya'da birinci sırada tamamlamıştır. Ana muhalefetin eyalet meclisi seçimlerine yönelik bir motivasyon yakaladığı da söylenebilir. Daha ciddi bir yükseliş trendinin ise aşırı sağcı AfD'de ve yeni kurulan "Birlik Sahra Wagenknecht-Sağduyu ve Adalet" (Bündnis Sahra Wagenknecht-Vernunft und Gerechtigkeit, BSW) partisinde sürmesi muhtemeldir. Böylelikle CDU/CSU hariç merkezde yer alan partiler gerileme trendini sürdürürken uç noktalardaki siyasetin yükselişinin devam edeceği beklentileri söz konusudur.⁵

Önemli bir aşama olarak değerlendirilen eyalet meclisi seçimlerinde AfD'nin üç eyalette de güçlü konumunu pekiştireceği tahmin edilmektedir.

Önemli bir aşama olarak değerlendirilen eyalet meclisi seçimlerinde AfD'nin söz konusu üç eyaletteki güçlü konumunu pekiştireceği tahmin edilmektedir. Yapılan güncel anketlerde AfD'nin zaman zaman üç eyalette birinci sıraya yükselmesi merkezde yer alan partilerin manevra alanını daha da kısıtlamaktadır. Bununla birlikte partilerin federal düzlemde geçerli olan ve örneğin AfD veya BSW ile herhangi bir iş birliğini reddeden yaklaşımlarının eyalet meclisi seçimlerinde de sürdürüleceği yönündeki açıklamalar sıklıkla gündeme gelmiştir. Ancak son zamanlarda olası bir AfD seçim galibiyetinin veya ciddi

5 Erbil Başay, "Almanya'da Hükümete Olan Güven Kaybı Aşırı Sağcı AfD'nin Yükselişine Neden Oluyor", *Anadolu Ajansı*, 2 Temmuz 2024.

anlamda yükselişinin ardından alternatif koalisyon olasılıklarının da federal düzlemde farklı bir şekilde gündeme geldiği gözlenmektedir. Örneğin CDU'nun federal düzlemde AfD ile iş birliği yapmama tavrını yeni kurulan BSW'ye yönelik de dile getirdiği bilinmektedir.⁶ Ancak seçimlerin yaklaşmasıyla birlikte eyaletler düzleminde bunun uygulanmayacağı yönünde son aylarda sinyaller de gelmiştir. Sol Parti de CDU açısından –hem federal hem de eyaletler düzleminde– koalisyon ortağı olmayacak bir parti olarak görülmektedir. Güncel anketlerde merkezde yer alan diğer partilerin de ciddi bir koalisyon ortağı olma ihtimalleri zordur. Geriye kalan olası alternatiflerin başında CDU-BSW koalisyonunun olabileceği değerlendirmeleri günden güne artarken bu hususta birçok siyasinin ise çekinmeleri bulunmaktadır.

Eyalet seçimlerinin önemini belirginleştiren bir diğer husus ise güvenlik bürokrasisinin AfD tehdidine yönelik olası yaklaşımıdır. Zira AfD'nin eyaletlerde bir iktidar ortağı olabilmesi durumunda üç eyaletteki istihbarat birimleri ile Federal Anayasayı Koruma Teşkilatı (BfV) arasındaki veri paylaşımının istihbarat birimleri tarafından durdurulacağı Alman basınında ileri sürülmüştür. İstihbarat birimleri tarafından AfD'nin Saksonya ve Thüringen'de "aşırı sağcı", Brandenburg'ta ise "şüpheli aşırı sağcı" olarak sınıflandırıldığı tekrar hatırlatılmalıdır.⁷ AfD'nin herhangi bir koalisyonda yer alması düşük bir ihtimal olarak değerlendirilirken bazı partilerin seçim barajını geçememesi durumunda AfD'nin tek başına iktidarı oluştura-

bilecek çoğunluğu sağlayabileceği olasılığına da kamuoyunda dikkat çekilmektedir.⁸

ÜÇ EYALETTEKİ SEÇİM SÜRECİ VE ÖNE ÇIKAN HUSUSLAR

Seçim süreçlerine bakıldığında genel olarak geçişte öne çıkan örneğin eğitim politikalarından ziyade daha çok federal politika alanları ile dış politika konularının ele alındığı gözlenmektedir. Bilhassa göç, güvenlik, Ukrayna'ya silah yardımları ve savaşın sonlandırılması beklentisi ile ilgili konuların öne çıktığı söylenebilir. Örneğin CDU'nun Saksonya teşkilatının da –AfD ve BSW gibi– göç meselesini öne çıkardığı gözlenmektedir. Bu bağlamda CDU, federal hükümetin Almanya'ya kabul programlarının tamamını sonlandırması gerektiğini dile getirmektedir.⁹

Aşırı sağcı AfD'nin Saksonya'daki kampanya sürecinde üzerinde durduğu vaatlerde de bilinen ayrıştırıcı ve popülist söylemler öne çıkmaktadır.¹⁰ Örneğin sosyal yardımlar noktasında Alman olmayanlara yönelik katı sınırlandırma ve hatta sonlandırma çağrıları yer almaktadır. Sadece Alman vatandaşlığına sahip ebeveynlerin yeni doğan çocuklarına da örneğin AfD'nin Saksonya teşkilatı 5 bin avro ödenmesi vaadinde bulunmaktadır. Ayrıca Saksonya eyalet polisinin sınır kontrolleri yapmasını da savunmaktadır.¹¹

6 "Streit zwischen CDU und BSW: Merz: Wagenknecht teils rechtsextrem, teils linksextrem – Wagenknecht: Merz führt 'politischen Kindergarten' auf", deutschlandfunk.de, 11 Haziran 2024, <https://www.deutschlandfunk.de/merz-wagenknecht-teils-rechtsextrem-teils-linksextrem-wagenknecht-merz-fuehrt-politischen-kindergarten-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

7 "Landtagswahlen: Verfassungsschutz bereitet sich auf AfD-Regierungsbeteiligungen vor", zeit.de, 1 Ağustos 2024, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-08/verfassungsschutz-afd-regierungsbeteiligung-informationsfluss-stopp>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024); "Almanya'da İstihbarat Teşkilatından AfD Önemi", DW Türkçe, 1 Ağustos 2024.

8 "Könnte die AfD in Sachsen alleine regieren? - MDR Aktuell - Das Nachrichtenradio", mdr.de, 17 Haziran 2024, <https://www.mdr.de/nachrichten/podcast/beste/audio-landtagswahl-sachsen-afd-alleinregierung-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

9 "Landtagswahl in Sachsen 2024: Hält die Brandmauer im Freistaat?", deutschlandfunk.de, 14 Ağustos 2024, <https://www.deutschlandfunk.de/sachsen-landtagswahl-2024-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

10 Heinrich Wefing vd., "Was wäre, wenn die AfD regiert?", *Die Zeit*, 22 Ağustos 2024, Sayı: 36, s. 6-7.

11 "Landtagswahl in Sachsen", bpb.de, 26 Ağustos 2024, <https://www.bpb.de/kurz-knapp/hintergrund-aktuell/551537/landtagswahl-in-sachsen>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

Federal düzlemdeki politikalarla irtibatlı olarak öne çıkan bir diğer husus ise AfD ve BSW'nin Almanya'nın Ukrayna'ya göndermekte olduğu silah yardımlarını sonlandırması çağrısıdır. BSW ve partinin lideri Sahra Wagenknecht ayrıca Rusya ile diplomatik bir iyileşme yanlısı söylemleriyle de uzun bir süredir öne çıkmaktadır. AfD ve BSW'nin benzer bir tutum içerisinde olduğu diğer bir husus koronavirüs (Covid-19) salgını dönemiyle ilgili bir araştırma komisyonunun kurulması talebidir. BSW ayrıca Ukrayna'daki savaşa ve küresel salgın sürecine yönelik Alman kamu yayıncılarının yayınlarına ilişkin de Saksonya'da bir komisyon kurulması vaadinde bulunmaktadır.¹²

Thüringen'de de göç, Ukrayna meselesi ve ekonomik sorunların yanı sıra federal düzlemdeki hususlar öne çıkarken federal hükümet ile Thüringen'deki mevcut Sol Parti liderliğindeki azınlık hükümetinin olumsuz performansları da konu edilmektedir. BSW'nin Ukrayna'ya silah yardımlarına karşı oluşunun yanı sıra AfD'nin iklim korumayı sonlandırma hedefi ile kamu yayıncılığına karşı vaatlerinin de seçmen nezdinde karşılık bulduğu ileri sürülmektedir.¹³

Kampanya sürecinde özellikle CDU, AfD ve BSW'nin söylemlerinin öne çıktığı söylenebilir. Diğer yandan ilgili partilerin eyaletlerdeki temsilcileri ve liste başı adaylarının yanı sıra partilerin federal düzlemdeki siyasilerinin de eyalet seçimlerine ilişkin söylemleriyle kampanya sürecine katkı sunmaya çalıştıkları gözlenmektedir. Bu noktada BSW lideri Wagenknecht öne çıkmaktadır. Diğer partilerin seçim vaatleri pek öne çıkmasa da kısmen Sol Parti'nin Thüringen'deki mevcut Sol Parti'li eyalet başbakanı sebebiyle zaman zaman gün-

demde yer bulduğu söylenebilir. Ayrıca Thüringen ve Saksonya'da seçim barajını geçmesi düşük bir ihtimal olan federal hükümet ortağı FDP'nin de son olarak federal düzlemde yaptığı ve koalisyon ortaklarından ayrıştığı söylemleri dikkat çekmiştir. Ancak sosyal yardım oranının azaltılması talebi¹⁴ dışında FDP'de de gündem belirleyici yaklaşımlar pek mevcut değildir.

AfD'nin meclisteki sandalyelerin üçte birine ulaşması durumunda hem önemli kararların alınmasını engelleyebileceğine hem de yargının işlemez hale gelebileceğine yönelik endişeler mevcuttur.

Yargıya Dair Endişeler

Üç eyaletteki seçim süreçleri başlamadan önce Alman kamuoyunda öne çıkan bir diğer husus AfD'nin olası bir seçim galibiyeti sonrasında Alman yargısının ve eyaletlerdeki meclislerin geleceği ile ilgili endişelerdir. AfD'nin meclisteki sandalyelerin üçte birine ulaşması durumunda hem önemli kararların alınmasını engelleyebileceği hem de yargının işlemez hale gelebileceğine yönelik endişeler dile getirilmektedir.¹⁵ Hakim ve savcılarının emekli olmaları sonrasında yenilerinin atanmasında (örneğin Thüringen Eyalet Meclisinde) üçte ikilik çoğunluk gereklidir. Bundan kaynaklı olarak olası AfD seçim başarısı endişeleri daha da artırmaktadır. Üçte ikilik çoğunluğun eyalet meclisi feshedilerek erken seçim kararı alın-

¹² "Landtagswahl in Sachsen 2024: Hält die Brandmauer im Freistaat?".

¹³ "Kandidaten, Prognosen, Themen: Landtagswahl Thüringen 2024: Was man wissen muss", deutschlandfunk.de, 14 Ağustos 2024, <https://www.deutschlandfunk.de/thueringen-landtagswahl-2024-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

¹⁴ Dominik Rzepka, "Diskussion um das Bürgergeld: Für die FDP geht's um die Existenz im Osten", zdf.de, 12 Ağustos 2024, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/buergergeld-fdp-spd-ampel-koalition-duerr-analyse-wahlen-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

¹⁵ "Landtagswahlen im Osten: Göring-Eckardt: Sorge um Justiz bei AfD-Sieg", zdf.de, 30 Temmuz 2024, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/goering-eckardt-justiz-afd-landtagswahl-thueringen-brandenburg-sachsen-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

masında da gerekli (yeterli) olduğu unutulmamalıdır. AfD'nin eyalet meclislerinde gerekli sandalye sayılarına ulaşmaması için yüzde beş seçim barajını geçmekte zorlanacağı tahmin edilen partilerin meclise girmesi beklentileri de söz konusudur.

Eyaletlerdeki yargı erkinin yakın gelecekte AfD'nin etkisi altına girmesi olasılığına karşı yapılan kaygılı değerlendirmeler bir yana federal düzlemde şimdiden 2025 sonrası için bazı tedbirlerin alınması adına harekete geçilmektedir. Federal hükümet ile ana muhalefetteki CDU/CSU'nun birlikte belirlediği, önümüzdeki aylarda (2025 Federal Meclis seçimleri öncesinde) Federal Anayasa Mahkemesinin konumu ve bağımsızlığının güçlendirilmesine dair bir reform hayata geçirilecektir. Planlanan anayasa değişikliği ile birlikte gelecekte uç noktalardaki ve aşırıcı partilerin olası etkilerinin önlenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca Federal Anayasa Mahkemesinin işlemez hale getirilmemesi ve hakimlerin seçiminin engellenmesi de hedeflenmektedir.¹⁶

Ukrayna Meselesi

Eyaletlerdeki seçimlerde öne çıkan ancak partilerin federal düzlemdeki söylemleriyle kısmen ayrıışan bir politika alanı 2022'den bu yana devam eden Rusya-Ukrayna savaşıyla ilgilidir. Her ne kadar eyaletlerde dış politikada sorumluluk ve karar alıcı bir mekanizma yer almasa da aşırı sağcı AfD ve yeni kurulan BSW'nin kampanya süresince üzerinde durduğu "diplomasi ve barış" yanlısı söylemler toplumda karşılık bulmaktadır. Bu sebeptendir ki federal düzlemde ana muhalefet konumunda yer alan ve ilgili eyaletlerde seçimleri kazanmayı hedefleyen CDU Genel Başkanı Friedrich Merz'in partisinin eyalet teşkilatlarının Ukrayna meselesinde daha rahat hareket

edebilme imkanı sağlamaya çalıştığı ileri sürülmektedir. Merz'in Haziran'daki açıklamaları önceki aylardaki söylemlerinden önemli ölçüde ayrıışmaktadır. Örneğin Almanya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri yardımlarının yeterli olduğuna ve hatta çatışmaların/krizin sonlandırılmasına dair olasılıkların da gündeme getirilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.¹⁷ Geçmişte federal hükümeti Ukrayna'ya yeterli silah yardımı yapmamakla eleştiren Merz'in¹⁸ bilhassa Thüringen ve Saksonya'da olası bir CDU-BSW koalisyonuna yönelik şimdiden geçmişteki söylemlerini kısmen revize etmeye çalıştığı söylenebilir. BSW'nin ve lideri Wagenknecht'in –AfD ile benzer bir şekilde– Rusya ile müzakere yanlısı pozisyonunun özellikle Almanya'nın doğusundaki eyaletlerde daha fazla karşılık bulduğu da hatırlatılmalıdır.¹⁹

Federal hükümetin ve ana muhalefetin Ukrayna'ya yönelik devam eden silah yardımı politikası üç eyalette daha eleştirel bir şekilde ele alınmaktadır. Mevcut Saksonya Eyalet Başbakanı Michael Kretschmer (CDU) de silah yardımlarına ilişkin eleştirel bir pozisyon almakta ve partisinin federal düzlemdeki resmi söylemleriyle ayrıışmaktadır. Kretschmer'in yardımların azaltılması yönündeki çağrısına kendi partisi CDU'nun federal düzlemdeki temsilcilerinden de eleştiriler gelirken seçimler öncesinde bu pozisyona katılmaktan ziyade seçimler sebebiyle tolere edildiği gözlenmektedir.²⁰ Uç noktalarda

17 Thomas Vorreier, "Landtagswahlen: Merz' neue Töne für 'den Osten'", tagesschau.de, 24 Haziran 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/cdu-landtagswahlen-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

18 M. Erkut Ayyaz, "Almanya'nın Ukrayna'ya Silah Yardımları ve Alman Siyasetine Yansımaları", *SETA Analiz*, Sayı: 411, (Nisan 2024).

19 Bona Hyun, "Umfrage zur Militärhilfe für Ukraine: Viele Ostdeutsche fordern Zurückhaltung", merkur.de, 21 Nisan 2023, <https://www.merkur.de/politik/waffen-ukraine-militaerhilfe-panzer-kampfjets-deutschland-lieferung-krieg-92227240.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

20 "Ukraine-Hilfen kürzen? – Kretschmer-Vorstoß empört Parteifreunde", zdf.de, 9 Ağustos 2024, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/sachsen-kretschmer-kuerzung-waffenhilfe-ukraine-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

16 "Bundesverfassungsgericht: Grundgesetz soll seine Schützer schützen", deutschlandfunk.de, 25 Temmuz 2024, <https://www.deutschlandfunk.de/bundesverfassungsgericht-grundgesetz-bvg-schutz-buschmann-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

yer alan siyasi partilerin Ukrayna meselesini seçim sürecinde tek başına ele alması ve bir söylem üstünlüğü sağlamasına yönelik endişe gözlenmektedir. Muhtemelen bu durumu sınırlandırmak ümidiyle örneğin SPD'li Brandenburg Eyalet Başbakanı Dietmar Woidke de "Diplomatik çözüme ihtiyacımız var" ifadelelerini kullanmıştır.²¹

Federal CDU ile açık bir şekilde ayrışmak adına örneğin Thüringen'de CDU'nun liste başı adayı olan Mario Voigt ise seçim kampanyası sürecinde Ukrayna meselesine değinmeyeceğini zira bu konuyla ilgili seçmen nezdinde kanaatin çoktan netleştiğini belirtmiştir. Voigt ayrıca bu gibi bir dış politika konusunun eyalet meclisinin sorumluluk alanında olmadığına işaret etmiştir.²² Saksonya Eyalet Başbakanı Kretschmer'in Ukrayna meselesinde AfD ve BSW'ye yakın bir pozisyon alması ise olası koalisyon ortağı olarak öne çıkan BSW tarafından bir adım daha ileriye taşınmaktadır. Kretschmer'in 2026 itibarıyla Almanya'da ABD'ye ait seyir füzeleri ve silahların konuşlandırılmasını²³ desteklemesi BSW tarafından eleştirilmiştir. Ayrıca BSW tarafından olası bir koalisyon şartı olarak füzelerin konuşlandırılmasını desteklememe şartı dile getirilmiştir.²⁴ CDU temsilcilerinin BSW'den farklı düşünmeleri bir yana²⁵ talebin federal CDU yönetimi tarafından kabul edilmesi mümkün gözükme-

tedir. Benzer bir zorlu durumu ilgili eyaletlerde Yeşiller ve FDP'nin yanı sıra şansölyenin partisi SPD teşkilatları da yaşamaktadır. Zira SPD'nin liderlik ettiği federal hükümetin kararlaştırdığı ABD silahlarının Almanya'da konuşlandırılması ve bu kararı SPD federal yönetiminin de desteklemesi üç eyaletteki SPD teşkilatlarını seçim sürecinde zorlamaktadır.²⁶

Federal hükümetin ve ana muhalefetin Ukrayna'ya yönelik devam eden silah yardımı politikası üç eyalette de eleştirel bir şekilde ele alınmaktadır.

AfD VE BSW'NİN YÜKSELİŞLERİNİN SEBEPLERİ

Kurulduğu günden bu yana özellikle seçim dönemlerinde kamuoyunda daha fazla öne çıkan AfD'nin yükseliş trendinin önümüzdeki seçimlerde de sürmesi beklenmektedir. Aşırı sağcılarının 2024 AP seçimlerinde devam ettirdikleri yükseliş trendine ilişkin ise bazı öne çıkan faktörlere işaret etmek gerekmektedir. Partinin federal düzlemdeki eş başkanları Alice Weidel ve Tino Chrupalla'nın yanı sıra özellikle AfD'nin Thüringen'deki liste başı adayı ve partinin eyalet başkanı olan Björn Höcke aşırı görüşleriyle bilinmektedir. Ayrıştırıcı söylem ve pozisyonlarla öne çıkan Höcke partide önemli bir faktördür. Höcke son olarak bilinçli şekilde yasak slogan kullandığı gerekçesiyle Halle Eyalet Mahkemesi tarafından para cezasına çarptırılmıştır. Mahkeme Höcke'nin "anayasaya aykırı ve terör örgütlerinin sembollerini kullandığına"

21 Thomas Vorreyer, "Landtagswahlen 2024: Um den Krieg kommen sie nicht herum", tagesschau.de, 13 Ağustos 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/landtagswahlen-ukraine-krieg-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

22 Vorreyer, "Landtagswahlen 2024: Um den Krieg kommen sie nicht herum".

23 "ABD Almanya'ya Uzun Menzilli Seyir Füzeleri Konuşlandırılacak", TRT Haber, 11 Temmuz 2024.

24 "Sahra Wagenknecht: BSW knüpft Koalitionsbildung an Ablehnung von US-Waffenstationierung", zeit.de, 10 Ağustos 2024, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-08/bsw-koalition-forderung-us-raketen-stationierung>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

25 "Landtagswahlen im Osten: CDU-Spitzenpolitiker kritisieren BSW-Forderungen vor Landtagswahl", zeit.de, 19 Ağustos 2024, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-08/landtagswahl-bsw-sahra-wagenknecht-cdu-kritik>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

26 Thomas Vorreyer, "Wichtige Landtagswahlen: Für die SPD steht viel auf dem Spiel", tagesschau.de, 17 Ağustos 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/spd-landtagswahlen-106.html>, (Erişim tarihi: 25 Ağustos 2024).

hükmetmiştir.²⁷ Partinin özellikle Thüringen'deki radikalleşme süreci bir yana AfD'nin bu eyalette Alman istihbarat birimleri tarafından "aşırı sağcı" olarak tanımlanmasının da partinin yükseliş trendine bir engel oluşturduğu söylememektedir.

AFD'nin genel olarak yükseliş trendi ve bilhassa Almanya'nın doğusundaki eyaletlerde birinci parti olabilecek bir potansiyele ulaşması ekonomik gerileme, enflasyon, artan işsizlik oranları ve refah kaybı ile ilişkilendirilmektedir.²⁸ Ayrıca ekonomi çevrelerinde örneğin önemli yönetici pozisyonlarında halen Doğu Almanyalı yöneticilerin çok daha az temsil edilmelerinin de seçimde bir hoşnutsuzluğa ve ayrımcılık hissine neden olduğu ve bu durumdan AfD gibi uç noktalardaki partilerin istifade ettiği ileri sürülmektedir.²⁹

Doğudaki eyaletlere yönelik yapılan spesifik araştırmalarda da ileri sürüldüğü üzere güvenlik ve göç konularına ilişkin artan kaygılarla³⁰ birlikte yaşam maliyetlerinin bilhassa bu eyaletlerdeki seçmenin güncel hayatlarında öncelikli bir rol oynadığı ifade edilmektedir.³¹ Bu eyaletlerdeki yaş ortalamasının yüksek olması ve dolayısıyla demografik yapının dönüşmesinin AfD'nin –ve BSW'nin– seçmene daha kolay ulaşmasına katkı

sağladığı ileri sürülmektedir.³² Örneğin doğudaki demografik değişimin Almanya'nın batısındaki eyaletlere kıyasla iki katı etkisinin olduğu dile getirilmektedir. Uç noktalardaki partilerin popülist söylemler üzerine inşa ettikleri göç meselesinin de bilhassa doğu eyaletlerindeki seçimde daha fazla karşılık bulduğu belirtilmektedir.

AFD'nin geçmişten bu yana giderek daha da radikalleşen bir parti olarak özellikle son yıllarda bu politika alanlarında daha popülist ve daha uç bir çizgiye yöneldiği gözlenmektedir. 2024 AP seçim sonuçları da bu trendi belirginleştirmiş, seçim sürecindeki birçok skandal³³ ve mahkeme süreçlerine rağmen parti oy artışı sağlamıştır. 2024 AP seçimlerinde AfD, 2021 Federal Meclis seçimleriyle kıyaslandığında oyunu 5,7 ve bir önceki 2019 AP seçimleriyle kıyaslandığında ise 4,9 puan artırmıştır.³⁴ Bununla birlikte 2024 AP seçimlerinde aşırı sağcılar Almanya'nın doğusundaki beş eyalette (Saksonya, Thüringen, Brandenburg, Saksonya-Anhalt, Mecklenburg-Vorpommern) seçimleri birincilikle tamamlamıştır.

Her ne kadar ekonomi ve sosyal politikalarda alanlarında AfD ve BSW arasında ayrışmalar söz konusu olsa da³⁵ her iki partinin başta göç politikası, iklim politikası, iç ve güvenlik politikalarıyla ilgili bazı alanlarda benzer pozisyonları savundukları gözlenmektedir.³⁶

AFD'nin zaman zaman kendi ayrıştırıcı ve popülist söylemleriyle de çelişen yaklaşımları bir yana partinin tepki oylarının verildiği bir parti olmaktan ziyade artık seçmen tarafından başta aşırı sağcı pozisyonları ve diğer uç önerileri nedeniyle tercih edilen bir parti olduğu ileri sürülmektedir.

27 Oliver Towfigh Nia, "Far-right German Politician Guilty of Using Nazi Slogan", Anadolu Agency, 1 Temmuz 2024.

28 Marcel Fratzscher, "Das AfD-Paradox: Die Hauptleidtragenden der AfD-Politik wären ihre eigenen Wähler*innen", *DIW aktuell* – Nr. 88, 21 Ağustos 2023, s. 1-2, https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.879721.de/diw_aktuell_88.pdf, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

29 Kerstin Bund, "Vielfalt in Unternehmen: Noch immer gibt es kaum Ostdeutsche auf Chefpositionen. Davon profitiert nur eine: die AfD", *sueddeutsche.de*, 12 Ağustos 2024, <https://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/ostdeutsche-fuehrungspositionen-landtagswahlen-im-osten-lux.KYvQKJA99R6Y2emM4pA9nM>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

30 "Almanya'da Aşırı Sağcı AfD Oyunu Nasıl Artırdı?", DW Türkçe, 10 Haziran 2024.

31 Marcel Fratzscher, "AfD und BSW in Thüringen und Sachsen: Regierungsverantwortung wäre ein gefährliches Experiment", *DIW aktuell* – Nr. 95, 12 Ağustos 2024, s. 2, https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.910994.de/diw_aktuell_95.pdf, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

32 Fratzscher, "AfD und BSW in Thüringen und Sachsen", s. 2-3.

33 "Police Search Office of EU Lawmaker Krah over China Spying Claims", Anadolu Agency, 7 Mayıs 2024.

34 "Europawahl 2024: Das Wahlergebnis im Überblick", *tagesschau.de*, 22 Temmuz 2024, <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2024-06-09-EP-DE/index-content.shtml>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

35 Fratzscher, "AfD und BSW in Thüringen und Sachsen", s. 5.

36 Fratzscher, "AfD und BSW in Thüringen und Sachsen", s. 2.

Aşırı sağcılarının yükseliş trendinin ve yeni kurulan BSW'ye yönelik seçmen teveccühünün sürmesinin bir başka sebebi ise diğer partilerin ve başta federal hükümetteki üç partinin olumsuz performanslarıdır. Ayrıca ana muhalefet konumundaki CDU/CSU'nun da AfD'ye –ve hatta BSW'ye– alternatif ve somut politika önerileri sunduğu söylenememektedir. Aksine CDU/CSU'nun bilhassa güvenlik, göç ve toplumsal alanlarda AfD çizgisine yakın ve benzer uç noktalardaki söylemlere başvurma eğilimi aşırı sağcılarının ve söylemlerinin normalleştirilmesine katkı sağlamaktadır.³⁷ Partilerin ayrıca Almanya'nın doğusundaki seçmeni ikna edici politika önerileri geliştirmekten uzak olduğu da gözlenmektedir. “Demokrasiye sahip çıkmak” gibi çağrılarının sınırlı etkisi bir yana AfD'ye yönelik “Putin'in dostları”nın kazanmasının engellenmesi gerektiği³⁸ yönündeki söylemlerin de seçmen nezdinde gerçekçi bir ikna etkisi göstermesi beklenmemelidir.

ÖNE ÇIKAN KOALİSYON OLASILIKLARI

Mevcut Eyalet Hükümetleri ve Güncel Anketler

Saksonya'da 2019'dan bu yana CDU, Yeşiller ve SPD'den oluşan Eyalet Başbakanı Michael Kretschmer (CDU) liderliğinde bir eyalet hükümeti görevdedir. Saksonya'da 22-23 Ağustos tarihli güncel anketlerde CDU'nun oy oranı yüzde 31-33 (2019'da yüzde 32,1) ve AfD'nin yüzde 30 (2019'da yüzde 27,5) olarak tahmin

edilmektedir.³⁹ BSW'nin ise Saksonya'da katılacağı ilk eyalet meclisi seçimlerinde önemli bir çıkış yakalayarak yüzde 11-14'lük bir oy oranına ulaşması beklenmektedir. Saksonya'daki koalisyon ortaklarından SPD ve Yeşiller'in anketlerdeki güncel oy oranları ise yüzde 5-6 civarındayken (SPD'nin 2019'da yüzde 7,7 ve Yeşiller'in 2019'da yüzde 8,6) Sol Parti'nin barajı geçemeyeceği tahmin edilmektedir (2019'da yüzde 10,4).⁴⁰

Azınlık hükümetine yönelik memnuniyetsizliğin bir neticesi olarak Sol Parti'nin 1 Eylül'de önemli bir gerileme yaşaması muhtemeldir.

Thüringen'de ise 2019'dan bu yana Sol Parti, Yeşiller ve SPD'den oluşan Eyalet Başbakanı Bodo Ramelow (Sol Parti) liderliğinde bir azınlık hükümeti görevdedir. Azınlık hükümetine yönelik memnuniyetsizliğin bir neticesi olarak Sol Parti'nin 1 Eylül'de önemli bir gerileme yaşaması muhtemeldir. Thüringen'deki güncel anketlerde AfD'nin oranı yüzde 30 (2019'da yüzde 23,4) ve CDU'nun yüzde 23 (2019'da yüzde 21,7) olduğu belirtilmektedir. Thüringen'de Sol Parti'nin ise güncel anketlerde yüzde 13-14'e gerilerken 2019'daki yüzde 31'lik oy oranının bir hayli gerisinde olduğu tahmin edilmektedir. Başarılı olması beklenen BSW'nin oy oranının yaklaşık yüzde 17 ve SPD'nin ise yüzde 6-7 (2019'da yüzde 8,2) olması beklenmektedir. Ye-

37 Ahmet Külahçı, “CDU ‘Öncü Kültür’de Israrlı”, *Hürriyet*, 12 Aralık 2023.

38 Johann-Christoph Landgraf, “Landtagswahl: Grüne eröffnen Wahlkampf - ‘Richtig wichtig’ für Sachsen”, *mdr.de*, 22 Temmuz 2024, <https://www.mdr.de/nachrichten/sachsen/politik/landtagswahl/gruene-wahlkampf-auftakt-guenther-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

39 “ZDF-Politbarometer Extra: Stimmungsbild: Wie der Osten wählen könnte”, *zdf.de*, 23 Ağustos 2024, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/politbarometer-extra-ostwahlen-sachsen-thueringen-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

40 Ellen Ehni, “ARD-SachsenTrend: Knappes Rennen zwischen CDU und AfD”, *tagesschau.de*, 22 Ağustos 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/deutschlandtrend/sachsen-vorwahlumfrage-102.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

şiller'in ve FDP'nin ise seçim barajını geçemeyeceği öngörülmektedir.⁴¹

Brandenburg'ta ise 2019'dan bu yana Dietmar Woidke (SPD) liderliğinde SPD, CDU ve Yeşiller'den oluşan eyalet hükümeti görevdedir. 2013'ten bu yana eyalet başbakanı olarak görev yapan Woidke yeniden adaylığını koymuşsa da partisinin AfD karşısında geride olduğu gözlenmektedir. Brandenburg'taki güncel anketlerde AfD yüzde 23'lerde (2019'da yüzde 23,5), SPD ve CDU'nun ise yüzde 19'larda (SPD'nin 2019'da yüzde 26,2 ve CDU'nun 2019'da yüzde 15,6) oldukları ileri sürülmektedir. Yeşiller'in yüzde 7 (2019'da yüzde 10,8), Sol Parti'nin yüzde 4 (2009'da yüzde 10,7) ve FDP'nin de yüzde 3 (2019'da yüzde 4,1) civarında oy oranlarına sahip oldukları tahmin edilmektedir. BSW'nin ise Brandenburg'ta da yüzde 16 ile önemli bir oy oranına ulaşacağı beklenmektedir.⁴²

Yeşiller'in ve FDP'nin seçim barajını geçemeyeceği öngörülmektedir.

Koalisyon Olasılıkları

Üç eyalette bazı koalisyon olasılıkları öne çıkmaktadır. Federal hükümet partileri ve ana muhalefet partisi CDU/CSU hem federal düzlemde hem de eyaletlerde AfD ile koalisyonu ve iş birliğini kategorik olarak reddetmektedir—AfD seçimleri birinci sırada bitirse dahi. Seçim sürecinde de bu yöndeki tutumun değişmediği görülürken örneğin CDU'lu Saksonya Eyalet Başbakanı Kretschmer, AfD'nin Thüringen'deki

liste başı adayı Höcke'yi “Neonazi” olarak tanımlamıştır. Höcke ise Kretschmer'in “aşırı solcu Alman karşıtlarının dağarcığını” kullandığını ileri sürmüştür.⁴³ Şansölye Scholz da Höcke'nin “Nazi gibi konuştuğunu” belirtmiştir.⁴⁴

Federal hükümette yer alan partilerin üç eyalette düşüş trendini sürdürmeleri ve hatta bazı eyaletlerde Yeşiller ve FDP'nin yüzde beş seçim barajını dahi geçemeyecek olmaları ihtimali⁴⁵ CDU'nun koalisyon seçenek ve arayışlarını da oldukça sınırlandıracaktır. Bu yüzden Thüringen ve Saksonya'da mevcut koalisyonların yeniden kurulması ihtimali zorlaşabilecektir. CDU tarafından Sol Parti de AfD ile benzer olarak uç noktada yer aldığı şeklinde değerlendirildiğinden koalisyon kurmama tercihi söz konusudur. Diğer sol partilerde ise Sol Parti'ye yönelik keskin bir iş birliği yapmama çizgisi bulunmamaktadır. Diğer yandan 2019 seçimlerinden bu yana Thüringen'de Sol Parti liderliğinde bir azınlık hükümeti görevdedir ve bu koalisyon muhalefetteki CDU tarafından tolere edilmektedir.⁴⁶

Tüm bu şartları değerlendiren federal CDU yönetimi seçimlerin sonrasına yönelik bazı esneklik belirtileri göstermektedir. Bir yandan CDU lideri Merz aşırı sağcı AfD ve –ilgili üç eyaletteki anketlerde oldukça başarılı ve çift haneli yükseliş trendini sürdüren– BSW ile iş birliğini reddetmiştir. BSW lideri Wagenknecht'i “bazı konularda aşırı sağcı, bazı konularda ise aşırı solcu”

41 “ZDF-Politbarometer Extra: Stimmungsbild: Wie der Osten wählen könnte”.

42 “BrandenburgTrend: AfD trotz Verlusten weiter stärkste Kraft, BSW gewinnt deutlich”, rbb24.de, 11 Temmuz 2024, <https://www.rbb24.de/politik/wahl/Landtagswahl/2024/brandenburg-trend-sonntagsfrage-zufriedenheit-juli-wahl.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

43 “Vor ostdeutschen Landtagswahlen: Kretschmer: ‘Höcke ist ein Neonazi’”, zdf.de, 11 Ağustos 2024, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/kretschmer-sachsen-hoecke-neonazi-vorwurf-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

44 “Kanzler im Bürgerdialog Bremen: Scholz über Höcke: Er ‘spricht wie ein Nazi’”, zdf.de 20 Ağustos 2024, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/scholz-bremen-buergerdialog-afd-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

45 Rzepka, “Diskussion um das Bürgergeld”.

46 Sarah Kohler, “Minderheitsregierung in Thüringen: Wie Ministerpräsidenten auch ohne Mehrheit regieren können”, zeit.de, 15 Ağustos 2024, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-07/minderheitsregierung-thueringen-landtagswahl-parlament-faq#welche-minderheitsregierungen-gibt-es-aktuell>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

olarak eleştiren Merz, bu partiyle CDU'nun iş birliği yapmayacağını açıklamıştır.⁴⁷ Diğer yandan hem ilgili eyaletlerdeki CDU'nun liste başı adaylarının kampanya sürecindeki söylemleri hem de bizzat Merz'in açıklamalarında görüldüğü üzere CDU eyaletlerde BSW ile olası bir koalisyon kurabileceğine yeşil ışık yakmıştır. Merz'in üç eyaletteki seçmene yönelik daha farklı bir strateji izlediği ve en nihayetinde BSW tarafından tolere edilen bir eyalet hükümetini kurabilmeyi ve hatta olası bir CDU-BSW eyalet koalisyonuna dahi hayır demeyebileceği tahmin edilmektedir. Merz'in –partisinin muhafazakar çizgideki politika hedeflerini de sınırlandırabilecek olan– böylesi bir koalisyon ihtimaline yönelik CDU'daki olası karşıt seslere yönelik de talimat verdiği ve CDU-BSW koalisyon opsiyonunu gözden çıkarmak istemediği yönündeki değerlendirmeler kamuoyuna yansımıştır.⁴⁸ Bazı CDU üyeleri ve seçimde ise geçmişte Sol Parti üyesi olarak uç noktalarda yer alan BSW'li siyasetçilerle koalisyon kurulmasına mesafeli bir tutum söz konusudur. Bununla birlikte önde gelen CDU'lu isimlerin de böyle bir koalisyona kapıları kapatmadığı gözlenmektedir.⁴⁹

BSW lideri Wagenknecht'in de CDU-BSW iş birliği yanlısı ve olası bir koalisyon lehine açıklamalarında artış gözlenmektedir.⁵⁰ Böylesi bir ola-

sılığın kamuoyunda daha fazla yer bulmasının sonrasında BSW'nin kampanya sürecinde artan koalisyon ön koşullarına da şahit olunmuştur. İlk aşamada Saksonya'da BSW'nin CDU'lu bir eyalet başbakanına vereceği destek karşılığında Thüringen'de CDU'dan BSW'li bir eyalet başbakanı için destek talep ettiği gözlenmiştir.⁵¹ Wagenknecht ayrıca Ukrayna'ya silah yardımlarının durdurulması⁵² ve son olarak ABD'ye ait füzelerin Almanya'ya konuşlandırılmasının desteklenmemesini koalisyon şartları olarak gündeme getirmiştir.⁵³ Saksonya'da CDU'nun liste başı adayı ve mevcut Eyalet Başbakanı Kretschmer de –partisi CDU'dan ayrışarak– silah yardımlarına karşı çıkıyorsa da ABD'ye ait füzelerin Almanya'ya konuşlandırılmasını desteklemektedir. Dolayısıyla BSW'nin bu tarz taleplerinin kısmen eyaletlerdeki CDU temsilcilerinden ve tamamıyla da federal düzlemdeki CDU yönetiminden ayrıştığı söylenebilir.

BSW ile Thüringen ve Saksonya'da olası bir koalisyona SPD ve Yeşiller yönetimlerinin de olumlu yaklaşımları söz konusudur.⁵⁴ Geline aşamada eyaletlerdeki mevcut koalisyonların devam etmesi beklentileri veya işaret edilen iş birliği ve koalisyon olasılıkları dışında öne çıkan koalisyon ihtimallerinin pek gündeme gelmediği söylenebilir. Bu durum seçimlerin ardından zorlu bir sürecin habercisi olarak değerlendirilebilir.

47 “Nach der Europawahl Merz geht auf klare Distanz zum BSW”, tagesschau.de, 11 Haziran 2024, <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/cdu-bsw-merz-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

48 Laura May, “Merz verteilt Maulkorb vor Landtagswahl: CDU will sich Hintertür zu Wagenknecht-Koalition aufhalten”, merkur.de, 6 Temmuz 2024, <https://www.merkur.de/politik/bsw-landtagswahl-sachsen-thueringen-brandenburg-osten-cdu-union-wagenknecht-koalition-zr-93171805.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

49 “CDU-Generalsekretär: Linnemann: Kein Nein zu BSW-Koalition”, zdf.de, 29 Temmuz 2024, <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/deutschland/cdu-bsw-koalition-linnemann-landtagswahlen-osten-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

50 “Urnengang in Sachsen und Thüringen: Wagenknecht beharrt auf Kooperation mit CDU nach Landtagswahlen”, spiegel.de, 8 Temmuz 2024, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/sachsen-und-thueringen-sahra-wagenknecht-beharrt-auf-kooperation-mit-cdu-nach-wahlen-a-f95c3e88-ff7f-4e43-8ed1-e5a335de0912>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

51 Paula Völkner, “Wagenknecht unterbreitet CDU Kooperations-Angebot: ‘Gibt Regeln in einer Demokratie’”, merkur.de, 9 Temmuz 2024, <https://www.merkur.de/politik/thueringen-sachsen-landtagswahl-osten-bsw-cdu-afd-merz-wagenknecht-93178002.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

52 “Landtagswahlen: Wagenknecht macht Koalitionen von Haltung zum Ukrainekrieg abhängig”, zeit.de, 29 Temmuz 2024, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-07/landtagswahl-sahra-wagenknecht-koalition-on-bsw-ukraine>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

53 “Sahra Wagenknecht: BSW knüpft Koalitionsbildung an Ablehnung von US-Waffenstationierung”.

54 “Vor den Landtagswahlen: Auch SPD und Grüne würden mit BSW koalieren”, mdr.de, 18 Ağustos 2024, <https://www.mdr.de/nachrichten/deutschland/politik/landtagswahlen-spd-gruene-bsw-koalitionen-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

CDU'nun kategorik olarak hem AfD hem de Sol Parti ile iş birliği yapmama ilkesine rağmen CDU üyeleri arasında yapılan güncel bir ankette katılımcıların yüzde 45'i AfD ile iş birliğini tamamen gözden çıkarmak gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca olası bir CDU-BSW koalisyonunun kurulmasını ise CDU'lu katılımcıların yüzde 52'sinin desteklediği ileri sürülmektedir.⁵⁵ Bir diğer ankette ise AfD'nin Almanya'nın doğusundaki eyalet hükümetlerinde yer almasına Almanya'daki tüm insanların yüzde 61'i muhalefet ederken ülkenin doğusundaki katılımcıların ise yüzde 56'sı buna karşı çıkmaktadır.⁵⁶

SONUÇ

1 Eylül'de Thüringen ve Saksonya'da, 22 Eylül'de de Brandenburg'taki eyalet meclisi seçimlerinin federal Alman siyasetine de önemli etkilerinin olması beklenmektedir.

Eyaletlerdeki seçim sürecinde federal düzlemdeki politika gündemi ve konuları öne çıkmıştır. Bilhassa ekonomik durgunluk, fiyat artışları, refah kaybı ve göç meselelerinin etkilerinin üzerinde durulduğu söylenebilir. Seçimlere günler kala Almanya'nın Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinin Solingen şehrinde düzenlenen ve üç kişinin öldüğü bıçaklı saldırı da siyaset gündeminde önemli bir yer tutmuştur.⁵⁷ Saldırı sonrası federal hükümete yönelik artan eleştiri ve baskılar yanı sıra özellikle AfD ve CDU çevrelerinde iltica ve göçün sınırlandırılması çağrıları artmıştır. Saldırının aşırı sağcı AfD'nin daha da güçlenmesine

katkı sağlaması endişeleri de söz konusudur. Ayrıca ayrıştırıcı ve popülist söylemlerde de ciddi bir artış gözlenirken,⁵⁸ göç ve iltica meselelerinin seçimlerin ardından da siyasetin gündeminde önemli bir yer tutması kuvvetle muhtemeldir.

Geçmişteki seçim süreçlerinin aksine bu seçimlerde özellikle Ukrayna meselesi ve bu ülkeye silah yardımlarının geleceği konuları da –eyalet meclislerinin sorumluluk alanında olmamasına rağmen– seçim süreci boyunca öne çıkmıştır. Dolayısıyla partilerin geleneksel olarak eyaletlerle ilgili politikalarından ziyade federal düzlemde karşılığı olan hususlara dair görüş ve pozisyonlarını dile getirdikleri gözlenmiştir.

Aşırı sağcı tehdide yönelik uyarıların da seçim süreci boyunca kısmen –bilhassa merkezde yer alan partiler tarafından– ele alınmaya çalışıldığı söylenebilir. Ancak kararsız seçmenin daha fazla AfD'ye yönelmesine katkı sağlamaması düşüncesiyle bu yöndeki söylemlere geçmişe kıyasla daha az bir yoğunlukta başvurulması muhtemeldir. Bu yaklaşımın AfD'yi daha da normalleştirmesi bir yana olası kararsız seçmeni ikna edebilmesi de düşük bir ihtimaldir.

Üç yıldır görevde bulunan federal hükümet partilerinin sürekli bir tartışma içerisinde olmaları, Şansölye Scholz'un toplum nezdinde yeterli memnuniyeti sağlayamayışı ve böylelikle üç partinin hem federal hem de eyaletlerde gerilemesinin de seçmenin oy tercihlerine muhtemel etkileri olacaktır. Gerileme trendinin bir neticesi olarak koalisyon içerisinde –seçimlerden sonra da– yeni tartışmaların artması muhtemeldir. Bazı isimlerin keskin ve ayrışan söylemlerinin şimdiden gündeme gelmesiyle birlikte seçimlerdeki yeni başarısızlıklar federal düzlemdeki koalisyon partilerinin uzlaşmadan daha fazla uzaklaşmaları sonucunu doğurabilir.

55 "CDU-Umfrage: Kooperation mit AfD für 45 Prozent vorstellbar", TRT Deutsch, 14 Ağustos 2024.

56 "Landtagswahlen in Ostdeutschland: 61 Prozent der Deutschen lehnen eine Regierungsbeteiligung der AfD ab", zeit.de, 13 Ağustos 2024, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-08/afd-regierung-landtagswahlen-osten-sachsen-thueringen-brandenburg>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

57 "Almanya'da festivalde bıçaklı saldırı: 3 ölü", TRT Haber, 24 Ağustos 2024.

58 "Solingen saldırısı göç ve iltica tartışmalarını alevlendirdi", DW, 26 Ağustos 2024, <https://www.dw.com/tr/solingen-saldirisi-goc-ve-iltica-tartismalarini-alevlendirdi/a-70048653>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

Şansölye Scholz'un partisi SPD'nin Thüringen ve Saksonya'da seçim barajını geçememesinin dahi ihtimal dahilinde değerlendirilmesi, partinin geleceği ve 2025 Federal Meclis seçimleri açısından da sancılı bir sürecin habercisi olabilir. Bilhassa Brandenburg'ta SPD'li bir eyalet başbakanının da seçimleri kaybetmesi hem SPD'yi hem de şansölyeyi 2025 yolunda ciddi bir krizle karşı karşıya getirme potansiyeli taşımaktadır. Koalisyon ortağı Yeşiller ve FDP'nin de eyaletlerde seçim barajını geçemeyerek ciddi başarısızlıklara imza atmaları durumunda benzer bir sancılı süreç kaçınılmazdır.

Federal düzlemde ana muhalefet konumundaki CDU'nun eyaletlerdeki olası seçim başarılarının ise partinin geleceği açısından kısmen avantaj sağlaması beklenebilir. Bu noktada özellikle CDU Genel Başkanı Merz'in CDU/CSU'nun 2025 ortak şansölye adaylığını kuvvetle muhtemel netleştirmesinin⁵⁹ yanı sıra partinin Federal Meclis seçimlerine daha avantajlı bir şekilde hazırlanması beklenebilir. CDU'nun örneğin Saksonya ve kısmen Thüringen'de seçimleri önemli bir oy oranıyla bitirmesi ve AfD'nin eyaletlerde hükümet kurmasını (hükümete dahil olmasını) engellemesi bir başarı olarak değerlendirilecektir. Ancak CDU'nun örneğin Saksonya'daki –CDU, Yeşiller ve SPD'den oluşan– mevcut koalisyonunu devam ettirebilmesine dair düşük olasılıklar karşısında yeni koalisyon ortağı arayışları söz konusu olabilir. Böyle bir durumda öne çıkan muhtemel bir CDU-BSW koalisyonu anlaşmazlıkları daha belirgin hale getirecektir. Özellikle Ukrayna meselesi, ekonomi ve sosyal politikalar alanlarındaki görüş ayrılıkları koalisyonların kurulmasını zorlaştıracaktır. Ayrıca böyle bir koalisyonun her iki partinin federal teşkilatlarına kabul ettirilmesi de riskler içermektedir. CDU lideri Merz'in BSW'ye tavizler verdiği intibar-

nın oluşması durumunda kardeş partiler CDU/CSU içerisinde şansölye adaylığı sorusunun da tartışmaya açılması ihtimaller dahilindedir. Böylelikle federal hükümetteki partilerin olası seçim başarısızlıklarından ziyade CDU'nun koalisyon arayışları gündemde öne çıkabilir.⁶⁰

Aşırı sağcı AfD uzun bir süredir devam eden yükseliş trendini son olarak –kısmen beklentilerin altında kalsa da– 2024 AP seçimlerinde de sürdürmüştür. Yükseliş trendini güçlü olduğu eyaletlerdeki seçimlerde de pekiştirme hedefi bulunan aşırı sağcıların yakın geçmişteki seçim başarıları sebebiyle daha da cüretkar söylemlere yöneldiği söylenebilir. AfD'nin eyalet meclislerinde üçte bir oranında bir sandalye sayısına ulaşması durumunda ise önemli kararların alınmasını engelleyebileceği endişesi söz konusudur. Ayrıca aşırı sağcıların yargıyı da işleyemez hale getirebileceklerine dair endişeler kamuoyuna yansımakta ve buna yönelik şimdiden federal düzlemde bazı tedbirlerin alınması gündeme gelmektedir. Federal hükümete eyaletlere yönelik federal yaptırım kullanma yetkisi tanıyan –bugüne kadar hiç kullanılmayan– Alman Anayasası'nın 37. maddesine dahi işaret edenler bulunmaktadır.⁶¹

Alman siyasetinde aşırı ve uç noktalardaki pozisyonların bilhassa ekonomik durgunluk, Ukrayna meselesi, göç meselesi ve göç karşıtlığı sebebiyle 28 Eylül 2025 Federal Meclis seçim sürecinde de artması olasıdır. Böylelikle geçtiğimiz yıllarda Almanya'da neredeyse tabu olarak değerlendirilen birçok söylem, politika tercihi ve olası koalisyonların aşırı sağcıların yükselişiyle birlikte daha da normalleştirilmesi tehlikesi sürmektedir.

60 Hannah Knuth vd., "Kaputt im Amt", *Die Zeit*, 22 Ağustos 2024, Sayı: 36, s. 2.

61 "Wahljahr 2024: So wichtig sind die Landtagswahlen im Osten", *deutschlandfunk.de*, 10 Ağustos 2024, <https://www.deutschlandfunk.de/landtagswahlen-ostdeutschland-afd-100.html>, (Erişim tarihi: 26 Ağustos 2024).

59 "Merz mi, Söder mi?", *Hürriyet*, 15 Temmuz 2024.

ALMANYA'DA EYLÜL 2024 EYALET MECLİSİ SEÇİMLERİ VE FEDERAL SİYASETE ETKİLERİ

M. ERKUT AYVAZ

SETA | ANALİZ

Bu analizde 1 Eylül 2024'te Almanya'nın Thüringen ve Saksonya, 22 Eylül'de ise Brandenburg eyaletlerinde gerçekleşecek olan eyalet meclisi seçimleri ele alınmaktadır. Ayrıca eyaletlerdeki seçim süreçlerinin federal siyasete olası etkileri üzerinde durulmaktadır. Üç eyaletteki mevcut denkleme işaret edilirken kampanya sürecinde öne çıkan hususlara, seçim vaatlerine, güncel anketlere ve koalisyon olasılıklarına da değinilmektedir.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL